

עזמקא דפרשה

במה ללומדי התורה

בס"ד, שבת שובה [פר' וילך] תשס"ט

נושא הגליון:

וידוי וכפרת יוה"כ

גליון יד

מודיעין עליח

מורנו המרא דאתרא שליט"א

וידוי של ציבור

ועיין מ"ש הרמב"ם בפ"ב מהל' תשובה (ה"ז), יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים. וצ"ב דלכאור' מאי קמ"ל בזה דהוא ליחיד ולרבים, אלא כפי המבואר א"ש דאיכא ב' עניני תשובה דיחיד ודרבים, והם ב' דרכים נפרדות, ומכל מקום הזמן של שתייהן הוא ביוה"כ.

והנה גדר הוידוי דרבים מבואר בכתוב (ויקרא כו,מ) והתודו את עוונם ואת עון אבותם, והיינו שהוא כולל גם את חטאי האבות, וכן דקדק הרמב"ם וכ' זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו.

וביאור הענין הוא עפ"י מש"כ הבית הלוי בפר' בראשית עה"פ לפתח חטאת רובץ דעיקר התביעה על האדם הוא על התחלת החטא, דבהתחלה אין היצה"ר חזק כלל ורק האדם בעצמו מושך אותו עליו, אבל על החטאים שלבסוף העונש קל מן הראשונים והוא קרוב לאונס ושוגג, ונמצא דעיקר העונש מגיע על ההתחלה וע"ז אנו מבקשים אל תזכור לנו עוונות ראשונים, עי"ש. אכן אף דהתביעה על המשך החטא היא פחותה, אך למעשה ככל שהאדם משתרש בחטא גדל הריחוק יותר. וזוהי הבחינה של חטאי האבות שכשהם ממשיכים ע"י הבנים הרי המצב מונצח לדורות.

ונראה לומר דזו מהות הוידוי דרבים שהוא על הריחוק מהשי"ת שבא מחמת ההשתרשות בחטא, דאמנם בוידוי היחיד ההשתרשות בחטא היא סיבה להקל כדברי הביה"ל, אבל בתשובת הציבור המתעוררים ופותחים דרכי התשובה, עיקר ענינם אינו על עצם הכפרה אלא על הריחוק מהשי"ת.

יש להתבונן בנוסח הוידוי "אבל אנחנו ואבותינו חטאנו" מה מקום יש להתודות על חטאי אבותינו, והרי הוידוי הוא על מה שחטא האדם בעצמו.

והנה הרמב"ם בפ"א מהל' תשובה (ה"א) כתב כיצד מתודה אומר אנא ה' חטאתי וכו' ולא הזכיר כלל לשון זה של וידוי על חטא אבות. אבל יעוי' ברמב"ם בסדר התפילות ששם הנוסח הוא אבל אנחנו ואבותינו אשמנו בגדנו גזלנו וכו' הרי דכל סדר הוידוי מוסב עלינו ועל אבותינו יחד, וצ"ב אמאי לא הזכיר זה בהל' תשובה.

ונראה לבאר בהקדם מה שמצינו דיש ב' מיני וידוי, של יחיד ושל ציבור וב' דינים להם כדאיתא ביומא (פז:): יחיד אחר תפלתו וש"ץ באמצע. ובס' מאורי המועדים הובא בשם מרן הגרי"ז לבאר בזה הנוסח "אבל אנחנו ואבותינו חטאנו", דמה שמתודים על חטאי אבותינו הוא מדין ודוי רבים, עי"ש.

ובאמת נראה דוידוי הרבים חלוק במהותו משל יחיד, דהיחיד מתודה על חטאיו הפרטיים כדי שיתכפר לו. אבל וידוי של רבים הוא כדי להתעורר ולחדש דרכי התשובה, כמו שכ' הרמב"ם בפ"ה מהל' תעניות יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו'.

ולפי"ז א"ש שלא הזכיר הרמב"ם את חטא אבותינו אלא בנוסח הוידוי שבסדר התפילות ושוראה לומר עפ"י ה"ל דאונרנו בונדוג דררנח ויתקיים בנו המשך הכתוב וזכרתי את בריתי יעקב וגו'.

ברכת השנים

שלוחה בזאת לכל הרבנים הגאונים שליט"א

אשר טרחו ועמלו בעמלה של תורה להעלות מדבריהם

על שולחן גבוה "עומקא דפרשה" – תשס"ח, לפני מלכי רבנן

הרב אלקנה אוסטרין הרב מנחם ברגמן הרב שלוי חיים ברקלי הרב יוסף גינסברגר הרב הלל גלר
הרב אלקנה גלעזר הרב דניאל גרדין הרב לוי גרוסברד הרב אליהו גרסטל הרב יוסף האס הרב שלמה הופמן
הרב ירון זהב הרב ישראל וינמן הרב מרדכי ורשנר הרב יואל טויב הרב פנחס כהן לוין הרב יהודה כץ
הרב יצחק לוין הרב שלמה זלמן לידר הרב משה לייטער הרב יעקב מצגר הרב צבי נוימן הרב ישעיהו פלדמן
הרב יוסף פרחים הרב נ.ש. פרנקל הרב מרדכי פרעוביץ הרב אברהם ישעי' פרידלס הרב שלמה פרסר
הרב חיים מ. קולודצקי הרב אברהם קצבורג הרב ישראל קרויזר הרב ברוך קרלינסקי הרב בנימין קרלנשטיין
הרב אברהם דב קרמר הרב יצחק קרמר הרב משה קרפף הרב שלוי רוברג הרב מאיר רותן הרב יוסף שוב
הרב מרדכי שוורצבורד הרב נחמיה שנברגר הרב יגאל שניידר
יפתח ה' להם את אוצרו הטוב ברו"ג ויזכו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

לע"נ הגה"צ המקובל רבי יחיאל פישל ב"ר יוסף אייזנבאך זצ"ל נלב"ע ד' באלול תשס"ח. נתרם ע"י תלמידיו

דרך ההזאה במזבח הפנימי

ביומא (נח.) נחלקו התנאים באופן ההזאות על מזבח הפנימי, לר"ע מתחיל מקרן דרומית מזרחית ומקיף דרך שמאל למערבית דרומית, ולריה"ג מתחיל בקרן צפונית מזרחית ומקיף דרך ימין למערבית צפונית. ופירשו בגמ', דלריה"ג מקיפין דרך ימין משום דיליף פנים ממזבח החיצון, ושם קיי"ל דכל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין, ור"ע לא יליף פנים מחוץ וא"צ להקיף דרך ימין. והא דפונה לר"ע דוקא לשמאל, משום דר"ע ס"ל דהכה"ג יצא מקודש הקדשים מצד דרום, וא"כ פוגע תחילה בקרן דרומית מערבית ואין מעבירין על המצות, ומה דלא מזה שם תחילה משום דהתורה אמרה ויצא אל המזבח וצריך לעמוד ממזרחו של הזבח, ואחר שמה בקרן דרומית מזרחית חוזר ומזה בדרומית מערבית [דרך שמאל], משום שכבר נתחייב בהוא קרן תחילה.

ולריה"ג קשה למה מתחיל בצפונית מזרחית, ופירש"י דס"ל דהכה"ג יצא מקודש הקדשים מצד צפון, ופגע תחילה בקרן מערבית צפונית, ושם אינו נותן וכנ"ל, וע"כ ממשיך לצפונית מזרחית, ומתחיל שם, ואח"כ פונה לימין לצפונית מערבית. ותמה בחידושי רעק"א, דא"כ למה אמרו לריה"ג דפונה לימין משום דיליף פנים מחיצון וכל פינות וכו', ת"ל שחייב לחזור לצפונית מערבית משום דנתחייב בו תחילה, וכמו שאמרו הך טעמא לר"ע וכנ"ל, ונשאר בצע"ג, וכבר תמהו כן בתו"י ותוס' הרא"ש, ע"ש שנטו מפרש"י.

והנראה בזה, דרש"י לטעמיה, דהנה לעיל (לג.) אמר ר"ל דאין מעבירין על המצות, ואמר רבא ש"מ מדר"ל עבורי דרעא אטוטפתא אסור, ופרש"י, לאחר תפילין שבזרוע בשביל תפילין של ראש אסור' דהא בזרוע פגע תחילה, עכ"ל. ותמהו שם בתוס' ד"ה עבורי, דמאי איריא מדר"ל, ת"ל מדאמר במנחות (לו.) כשהוא מניח מניח של יד ואח"כ של ראש, דכתיב וקשרתם לאות על ידיך והדר והיו לטוטפות בין עיניך, ומפרש ר"ת בשם רה"ג זצ"ל, דאיירי בשעה שחולץ תפילין ומניחן בתיק, שלא יעביר אותן של יד ויתנם בתיק תחילה ואח"כ של ראש למעלה, דא"כ כשיבא להניח יפגע בשל ראש תחילה ויצטרך להעביר על המצות, משום דשל יד יש להניח תחילה כדפי', עכ"ל, וכ"כ הרמב"ם (תפילין פ"ד ה"ח) וש"ע או"ח (סי' כ"ה ס"ו). ועיין בתוס' רי"ד שתי שיטת רש"י, דס"ל דרבא חולק על הא דמנחות, וצ"ע איזה הכרח יש לרש"י לדחות את פירוש התוס' ולחדש מחלוקת בגמ'.

ונראה, דהנה בדברי התוס' קשיא מאד, דלשיטתם מה שייך בזה אין מעבירין על המצות, דהרי מקור הדין הוא מהא דמכילתא דמצוה שבא לידך אל תחמיצנה, וכפרש"י ביומא שם, וכיון שדין התורה הוא להקדים של יד לשל ראש אינו מחמיץ כלל את המצוה, שהרי עדיין לא הגיע זמנה, וש"ר שכן העיר בשו"ת רדב"ז (סי' תקכ"ט). אך כדברי התוס' מוכח בסוגיין, שהרי גם הכא אמרה תורה שצריך לצאת מחוץ למזבח לגמרי, ומ"מ אמרו דכשפגע בקרן מערבית דרומית נתחייב במצותו ואין מעבירין על המצות, וקשה, דכיון שמעיקר הדין חייב להזות תחילה על קרן מזרחית דרומית מה שייך בזה אין מעבירין על המצות.

יחזיקוהו בזה דבריו דענין מניחין על המצות וכו'

בינונים תלויים עד יוה"כ

כתב הרמב"ם בפ"ג מהל' תשובה (א-ג) כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכיות ועונות, מי שזכיותיו יתירות על עונותיו צדיק, ומי שעונותיו יתירות על זכיותיו רשע, מחצה על מחצה בינוני וכו' וכשם ששוקלין זכיות אדם ועונותיו בשעת מיתתו כך בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכיותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, מי שנמצא רשע נחתם למיתה, והבינוני תולין אותו עד יום הכיפורים אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה". הכסף משנה כתב שמקור דבריו הם מהגמ' בר"ה טז: - "ג' ספרים נפתחין בראש השנה וכו', בינוניים תלויין ועומדין מר"ה ועד יוה"כ, זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה", ע"כ. והנה רש"י שם כתב שבינונים היינו מחצה עונות ומחצה זכיות ורשעים היינו רובן עונות וכו'. ולפ"ז מ"ש בגמ' אודות הבינונים שהם תלויין ועומדים, ואם זכו נכתבין לחיים, הכוונה שע"י מצוה אחת שעושה מכריע כף הזכיות שלו ונמצא צדיק, וזהו זכו'.

אולם, הרמב"ם כתב שהבינונים תולין עד יוה"כ, אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה. הרי שסובר דרק זכות דתשובה בכוחו להכריע עצמו לכף זכות. ותמה על כך רבי יצחק בלאזר זצ"ל (בוכבי אור סי' ה) דהרי גם אם לא עשה תשובה יוכל לזכות בדין ע"י מצוה אחת שיוסיף עד יוה"כ להכריע כף הזכיות, דהוי אז כמי שזכיותיו מרובין מעונותיו ונמצא צדיק, ומנ"ל לרמב"ם שזכו' ולא זכו' בגמ' איירי דוקא בתשובה.

ותירץ הגר"י בלאזר, דכיון שגמר דינו של הבינוני תלוי ועומד עד יוה"כ, ואז כבר הגיע חובת התשובה במצות עשה של לפני ה' תטהרו (כמ"ש הר"י בשערי תשובה ש"ב ה'), נמצא דמי שלא שב בתשובה גם ביוה"כ אשר הוא זמן תשובה לכל ויום מסוגל מאד לזה, כי הקב"ה מצוי וקרוב (עי' ר"ה יח.), אז מניעת התשובה בלבד הוא עון גדול ונורא מאד נוסף על כל חטאיו. וכבר כתב הרמב"ם, ששיקול זכיות נגד העונות אינם לפי מנין אלא לפי גודלם וכו', יש עוון שהוא כנגד כמה זכיות וכו', ולכן בינוני שלא עושה תשובה עד יוה"כ לא יועיל לו מה שיוסיף מצוה אחת להכריע כף הזכיות, כי לעומת זה יש לו העון הגדול של מניעת התשובה ביום זה, שהוא מכריע את כף העונות ואין חכמה ואין עצה לזכות בדין ע"י הוספת איזו מצוה אלא אך ורק ע"י תשובה, ולכן ס"ל לרמב"ם דע"כ כוונת הגמרא - זכו נכתבין לחיים וכו' זכו במצות תשובה, וכנ"ל. וע"ש באורך בבוכבי אור שם.

ומצאנו מקור לזה בפ"י הר"ח בר"ה שם, וז"ל "ואחד של בינונים וכו', זכו ועשו תשובה נכתבין לחיים, לא זכו לעשות תשובה נכתבין למיתה", ע"כ ואולי הרמב"ם נמשך אחרי הר"ח בזה.

והנה בפיט "אשר מי יעשה כמעשיך" לשחרית יום ב' דראש השנה שחובר ע"י רבי אלעזר הקליר, נאמר "זהיום יפתחו שלשה ספרים מנוקדים של צדיקים ושמרי פקודים, של בינונים ושל זדים, צדיקים נכתבים לחיי עד שקודים, ורשעים נכתבים לתבערת יקודים, ובינונים עד יום כיפור תלויים ועומדים אם ישו בו ממעשיהם ויהיו חרדים, ויתקנו מעלליהם ויטיבו צעדם, חלקם כחיים יזכו נחמדים, ואם לאו זכו למיתה יהו נאחדים..."

מפורש יוצא מדבריו שכוונת המימרא 'זכו' נכתבין הנ"ל איירי בעשה תשובה ולא בעוד מצוה, וזהו ממש כדברי הר"ח והרמב"ם. ויתכן שדברי פייטן קדום זה (עי' תוס' חגיגה יג. ד"ה ורגלי) היה מקורם של הר"ח והרמב"ם לפרש את הגמ' כך. המשך בעמ' 4

כפרת יוה"כ

בשבועות יג. פליגי בכח כפרת יוה"כ לרבי יוה"כ לבדו מכפר, לרבנן עם התשובה. ההלכה כחכמים, כמ"ש הרמב"ם פ"א ה"ג וועצמו של יום הכפורים מכפר לשבים שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם. ועי' פ"ב ה"ז - יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים... [ועי' קרי"ס בפ"ב דהיודי מה"ת מכיון שאין יוה"כ מכפר כי אם לשבים והיודי הוא התשובה]

בדרושי ר"ש קלוגר (קהלת יעקב דרוש נב) חי' דבזה"ז הלכה כרבי דהרי ההל' דיום המיתה מכפר בלא תשובה (רמב"ם הל' תשובה פ"א) ויוה"כ הוי כמיתה, דה' עינויים במקום מיתה ולכן לובשים בו קיטל, ע"כ אם זוכר בו יום המיתה מכפר בלי תשובה. [וסיים שם "ויהי"ר שיהיו דברינו מוסכמין למעלה ולסמוך בשעה"ד על רבי..."] ועי' ש' עוד בדרוש ס'.

זמן הכפרה

בירוש' סוף יומא פליגי אמוראי בזמן הכפרה של היום, ר' זעירה אמר כל שהוא ר' חנניה אומר בסוף. ובד' ר"ז נחלקו המפר' שהקרנן העדה פי' כל שהוא - מיד בכניסתו. אבל הפ"מ כ' דכל היום הוא מכפר מעט מעט מתחילת היום עד סופו. ועי' תוס' שבועות יג: דנקטו שיוה"כ מכפר רק כשתחשך. אך העיטור (הל' יוה"כ קז:): כ' **דמכפר כל היום** רק אינו משלים הכפרה עד שתחשך, [לכאן כהפ"מ]. עי' גבורת ארי (יומא פה:): דהוכיח בשי' הבבלי דכל רגע מכפר.

כפרת יוה"כ בזה"ז

אי' בתנדבא"ז פכ"ג, אמר הקב"ה לדוד בשעה שהצרות באות על ישראל בעוונותיהן, יעמדו לפני באגודה אחת ויאמרו סדר סליחה. ומשמע דסדר סליחה הוא הסדר האמור בעבודת יוה"כ, ומבואר דמהני אמירתו בציבור. ובס' התשובה (פ"א ה"ב) כ' [עפ"י הגבורת ארי ביומא (פה:)] דשעיר במקום יסורים ומכפר על החמורות] דלכן אומרים **סדר העבודה** ביו"כ משום ונשלמה פרים שפתינו [כדאי' ביומא לו:].

ועי' ירוש' סוף יומא דאם אין שעיר היום מכפר. וברמב"ם מבואר דכשאין שעיר עצם התשובה מכפרת דכ' בפ"א ה"ג בזה"ז שאין ביהמ"ק קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה **התשובה מכפרת על כל העבירות**. ועי' תפארת ישראל יומא פ"ח מ"ט שפי' המשנה אשריכם ישראל וכו' "לפני מי אתם מטהרים..." - בזמן ביהמ"ק ע"י קרבן. "מי מטהר אתכם..." - כשאין ביהמ"ק מתכפרים ע"י תשובה שמועילה בכל עת ע"י רחמי ית'.

מעלת התשובה ביוה"כ

הבית הלוי בדרוש טו ביאר דחרטה וקבלה ויודי הם בשביל לסלק החטא והקטרוג, ועתה הוא ככלי נקי. רק דעדיין בלוע בתוכו איסור, כיון שיש בטבעו את הטבע והתשוקה לרע, ולכן צריך להרבות בצער וחרטה, שע"י המרירות יעקור את הנטיה לרע. וכ' דסגולה זו אפשר גם ע"י ת"ת שהיא כאש ומעבירה ממנו הזוהמא שבפנימיות. והוסיף דכ"ז כל השנה, אבל ביוה"כ כשעושים ג' חלקים הראשונים הקב"ה בחסדו מעביר התשוקה והנטיה להרע, כמ"ש ונתתי לכם לב חדש.

לפיהר אתכם מכל הטאתיכם

הנובי' הק' דהלא חטא הוא שוגג ואמאי לא נאמרה כפרה על כל העוונות (דרושי הצל"ח כו), ופי' דלשון חטא דהכא היינו חסרון, (כמו "אני ובני שלמה חטאים"), שכאשר אנו חסרים את ביהמ"ק וכה"ג, לפני ה' תטהרו- שהקב"ה בעצמו הוא הכהן המכפר עלינו.

ובקובץ הערות בסופו (ביאורי אגדות ס' ח,ב) ביאר דכיון דאין יוה"כ מכפר בלי תשובה וע"י תשובה נעשים זדונות כשגגות

יודי כהן גדול

הרמב"ם כלל הודוי במ"ע דסדר עבודת יוה"כ [מט]. ועי' מ"ש הגרי"פ על הרס"ג ח"ג קפז ע"ג דהוא חלק ממצות עבודת יוה"כ. אך היראים קכא מנאה בפנ"ע. [וכ' דתולדה למצוה זו היא יודי כל ישראל ביוה"כ].

עי' מנ"ח (שסד) דוידוי הכה"ג הוא **שליחות** של כל ישראל, [ומוכיח מינה דמהני שליחות לוידוי ודלא כמהרי"ט]. ובכלי חמדה (ויקרא קונ"א או' כה) כ' דהוא מצד שהכה"ג כולל את כל ישראל. ובס' מאורי המועדים הביא בשם הגרי"ז דוידוי הכה"ג על כל ישראל הוא דין מחודש דהרי מצד עיקר הדין צריך שהחוטא עצמו יתודה וצריך תשובה. [וביאר בזה שם מ"ש הרמב"ם בפ"ב מהל' יוה"כ ה"ז שכלל וידוי יוה"כ עם וידוי פרים הנשרפים, דהוא ג"כ דין מחודש שבי"ד מתודין על חטא ישראל].

כ' המאירי בחיבור התשובה מא"ב פ"ג שבזמן שהכה"ג מתודה **היה מתודה עמו כל מי שלבו נוקפו**. ויותר מזה מבואר בדבריו קודם דעי"ז היתה הכפרה, "בשעיר המשתלח... שהיתה בו כפרה לכל ישראל מצד היות המיוחד שבעם והמנהיגו מתודה והוא שהוא היה מעיר את הישן להיות כאו"א מתודה על עוונותיו בפרט..." והוא חידוש לכאן דלא ככל האח' הנ"ל אלא דבאמת צריך כ"א להתודות ומהני הוידוי דכה"ג רק לעורר להתודות.

מצות וידוי ביוה"כ

הבה"ג בהל' יוה"כ כ' שהמקור לחיוב וידוי ביו"כ ממה שנא' כי ביום הזה יכפר עליכם **וכפרה זו היא וידוי דברים** כמ"ש ביומא לו: עה"פ וכפר בעדו ובעד ביתו. והקרי"ס בפ"ב כ' דהוידוי מה"ת מכיון שאין יוה"כ מכפר כי אם לשבים והוידוי הוא התשובה. הלבוש (תרז) כ' דמקור החיוב הוא מצד שהוא יום כפרה ממילא איכא חיוב כמו בקרבנות הבאים לכפר. ועי' לעיל בשי' היראים דהיא תולדה ממצות ודוי דכה"ג. ועי' חינוך (שסד) דמי שלא התודה ביוה"כ ביטל מ"ע של וידוי.

עשרה וידויים

בפוס' איכא כמה טעמים לי' וידויים ביוה"כ, הכל בו (סי' ע) כ' עפ"י המדרש (רש"י שמות לב,ג) אם עברו ישראל עשרת הדברות, יפטרו ע"י עשר נסיונות שעמד בהם אברהם אביהם. ובמהר"ל הל' יו"כ - כנגד עשרה קידושין שקידש כה"ג עצמו במקדש. הלבוש סי' תרכ' כ' כנגד י' פעמים שהיה מזכיר כה"ג את השם ביו"כ. ובא"ר (סק"ב) בשם מהר"י וייל משום דיו"כ בעשור לחודש דעשור הוא קדש קדשים.

טבילה

כ' האו"ז ח"א קיב - אם שב בתשובה הרי הוא צדיק גמור מיד, אלא שצריך טבילה ליטהר מעבירה שטמאתו, שעבירה מטמאה... וכן קבלתי ממורי הרב רבינו שמחה זצ"ל שכל בעלי תשובה צריכין טבילה... אעפ"כ הטבילה אינה מעכבת התשובה... אלא שצריך לצער את עצמו ולסגף את גופו להתכפר לו מה שכבר עשה...

טבילה בעיו"ב

האו"ז (הל' ערב יו"כ רעז) מביא ראייה שטובלין ממ"ש בתנחומא (ס"פ ואתחנן) שביוה"כ ישראל נקיים כמלאכים. [ומשמע דהטבילה אינה מצד תשובה דאל"כ ל"ל הראייה מתנחומא הא ס"ל דמצד תשובה צריך טבילה כנ"ל].

הדרכי משה תרו ג' הביא בשם מהר"ל לטבול משום תשובה כגר המתגייר. ובמג"א תרו סק"ח כ' ו... ו"א שהטעם דטבילה משום תשובה... ולפי"ז יש לטבול שלש פעמים [מהרי"ל]. וכ"כ בס' חסידים (שצד) שיכניס ראשו במים ג"פ. ובמחה"ש מבואר דג"פ כדי שיצטער, ומשמע בדבריו דלפי"ז בחמין ל"מ עי"ש. [אך בשו"ע הגר"ז (יב) כ' דג' פעמים הן מצד גר המתגייר.]

כתב המאירי בחיבור התשובה (מא"ב פ"ח) דטבילה זו "אינה מתקנ"ח אלא ממנהג זקנים כדי לטהר גופם ולנקותו עד **שמתוכה יתעוררו לטבילת הלב**".

לשבות מכל מלאכה ביוה"כ... משרשי המצוה ע"ד הפשט, כדי שלא נהיה טרודים בשום דבר ונשים כל מחשבותינו וכל כונתינו לבקש מחילה וסליחה מאת ארון הכל ביום זה שהוא נכון לסליחת העונות מיום שנברא העולם.

ספר החינוך פיז

...ואחר שיעד האל ב"ה אותו היום לכפרה, נתקדש היום וקבל כח הזכות מאתו יתעלה עד שהוא מסייע בכפרה, וזהו אמרם ז"ל בהרבה מקומות "יום הכפורים מכפר" כלומר שיש כח ליוה"כ בעצמו לכפר בעבירות קלות.

ספר החינוך קפה

לצום היום העשירי בתשרי... לפי שהמאכל והמשתה ויתר הנאות המישוש יעוררו החומר להמשך אחר התאוה והחטא ויבטלו צורת הנפש החכמה מחפש אחר האמת שהוא עבודת האל ומוסרו הטוב והמתוק לכל בני הדעת. ואין ראוי לעבד ביום בואו לדין לפני אדוניו, לבוא בנפש השיכה ומעורבת מתוך המאכל והמשתה ובמחשבות החומר אשר היא בתוכו, שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו שבאותה שעה, על כן טוב לו להגביר נפש החכמה ולהכניע החומר לפניו באותו היום הנכבד למען תהיה ראויה ונכונה לקבל כפרתה...

ספר החינוך פיג

ברמב"ם הל' תשובה (פ"ב ה"ז) - יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, ע"כ. ומדוקדק בדבריו 'לישראל', שיוה"כ הוא יום מחילה לישראל דוקא, ולא לשאר אומות העולם.

ונראה, שמקור הדברים הוא בפסיקתא רבתי (מו), וז"ל: "שביום הכיפורים הקב"ה מטהר את ישראל ומכפר על עונותיהם שנאמר (ויקרא טז, ל) "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם", ואם תאמר לאומה אחרת, לאו, אלא לישראל בלבד, שכן מיכה הנביא אמר (מיכה ז, ח) "מי א-ל כמוך נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו", לישראל בלבד הוא סולח", ע"כ. ופלא שלא ציינו המפר' מקור זה.

והא דאיתא במדרש תנחומא פ' אמור י"ח וז"ל "ירננו כל עצי יער", במי הכתוב מדבר, בישראל ובאומות העולם, שהקב"ה דן אותם ביום הכיפורים, אלו ואלו נכנסין לפני המלך לדין, ואין אנו יודעין מי היה נוצח וכו' כך ישראל ואומות העולם נכנסין לדין ביוה"כ, ואין הבריות יודעין מי נצח, אמר הקב"ה טלו לולבים בידכם שידעו הכל שאתם זכיתם בדין, ע"ש.

המשך מעמ' 2 - בינונים תלויים עד יו"כ

ומצאתי בסליחות לצום גדליה (סליחה מט) לרבינו בנימין בן זרע "מיהר היחיד ושב בינתים מוחלין לו, נואש ולא שב אין תקנה לעוולו", ע"כ. נראה שגם הוא ס"ל כדברי הר"ח וז"ל "מ שפירשו כך. ובהמשך שם "סידר וערך כל אילי נביות להועילו עותר וצועק ואין שומע לו", ובפירושו "מטה לוי" על הסליחות פירש שהוא נמשך אדלעיל, שאם לא שב, גם אם סידר וערך כל מיני קרבנות ותפילות אין שומע לו, ואינו יכול להכריע עצמו לכף זכות בזה כיון שלא עשה תשובה אין תקנה לעוולו, ולפי כל הנ"ל הדברים מתפרשים יפה.

שו"ר בספר "יד פשוטה" על הרמב"ם שציין על דברי הר"מ שגם הר"ח פי' כך בגמ', ועוד ציין שמקור שניהם הוא ירושלמי מפורש בר"ה (פ"א ה"ג) וז"ל "של בינונים כבר ניתן להן עשרת ימי תשובה שבין ר"ה ליוה"כ, אם עשו תשובה נכתבין עם הצדיקים ואם לאו נכתבין עם הרשעים", ע"כ. וציין לדברי הרמב"ם להלן פ"ז ה"ו, שמי שאינו עושה תשובה אפילו עושה מצות טורפין אותו בפניו (וממילא אין בכוחו להכריע לכף זכות).

וכבר כתב תוס' בחגיגה הנ"ל ושבלי הלקט הל' מילה סי' ז, שפיוטי הקליר רובם ע"פ הירושלמי

המשך מעמ' 2

וכ"ז בדעת תוס', אבל רש"י נוקט שבז"ג נחלקו ר"ע וריה"ג, דריה"ג ס"ל דלא שייך לומר שנתחייב תחילה אם אכתי לא הגיע זמן המצוה, ולכך ע"כ מה שפונה אח"כ לימין אינו אלא משום כל פינות שאתה פונה, [והגמ' לא נאלצה לחדש הך סברא דאין מעבירין על המצות בכה"ג אלא לר"ע, אבל לריה"ג מה"ת לומר כן], וכיון שהלכה כריה"ג (רמב"ם עיוה"כ פ"ד ה"ב), ע"כ ליתא גם לדברי התוס' הנ"ל, דכיון שלכתחילה אין להניח של ראש לפני של יד, לא שייך בזה כלל דאין מעבירין על המצוות, ולכך ס"ל לרש"י דע"כ רבא חולק

נושאי הגליונות הבאים בס"ד:

- פרשת בראשית - ויכולו [ומסוד עד י"ח]
- פרשת נח - בני נח
- פרשת לך לך - הכנסת אורחים
- פרשת וירא - חינוך הבנים

ד"ת למדורים השונים יתקבלו בשמחה נא למסור רצוני ע"ג דיסקן בצירוף שם וטלפון, בתיבת "עומקא דפרשה" באוצה"ס בית יוסף. עקב דוחק הזמן, לא יופיע גליון בפר' האיניו

לרוקים חזרות

שעה	מקום	נושא	
10.00	רחוב שאגת אריה	גמרא - דף היומי	בוקר
13.00 - 9.00	קרית ספר - גמיש	גמ' זבחים מנחות	
13.30 - 9.30	ברכפלד - ק"ס	שו"ע טור נדה	
10.00 - 8.45	קרית ספר גמיש	דף היומי	
11.30	נופי עילית	דף היומי	
	סדר א'	גמ' יומא	
22.30	יוצאי חברון שד"ח	דף היומי	ערב
21.00	נרות זכריה ק"ס	דף היומי	
21.00	ברכפלד נפש החיים	גמ' - נשים	
21.30	בית יצחק ק"ס	גמ' שבת	
20.00	יהודה הנשיא	גמ' גמיש	
21.00	ככר ברכפלד	דף היומי	
21.00	קרית ספר	גמ' שבת	
21.00	שאגת אריה - מס"י	גמ' או שו"ע	
21.30	קרית ספר מרכז	קנין הלכה נדה	